



Bulletin

Nr 1 2019

Nordisk förening för Funktionshinder och oral Hälsa

Marstrand





BULLETIN

NR 1 2019

VOL. 53

Innehåll

- 4 Ordföranden har ordet
- 6 NFH Nordiskt Möte på Marstrand 29-30 augusti 2019
- 8 Referat från Sveriges Tandläkarförbunds Etikdag 2019
- 11 Vårsom 2019 i Örebro
- 12 Avhandling: "The fearful patient in routine dental care"
- 14 Delat beslutsfattande i tandvården – lika för alla?
Rapport och reflektion från NFH:s & Tandläkarförbundets etikkommittés
gemensamma seminarium på Odontologisk Riksstämman i Göteborg 2018
- 16 Avhandling: "Masticatory retraining effect on masseter muscle, facial morphology and
alveolar bone structure in adult rat"
- 18 Dental Trauma Guide; Copenhagen Symposiums 2019
- 22 Årsmöte Generalförsamling NFH Norden på Marstrand
- 24 Årsmöte NFH Svenska sektion på Marstrand
- 27 NFH nordiska sektioner

NFH Bulletin utkommer elektroniskt 2 ggr/år. Medlemskap söks hos sekreterarna i respektive land

Ansvarig utgivare: Monica Palmö, ordförande NFH Sverige

Redaktionskommitté: Lena Romeling Gustafsson, Sverige (huvudredaktör), Elsebeth Lili Nielsen, Danmark, Stefan Axelsson, Norge, Elin Svarrer Wang, Island och Mikael Skogman, Finland.

Material till Bulletin skickas till Lena Romeling Gustafsson lena.m.gustafsson@vgregion.se

Manusstopp är i mitten av februari samt i mitten av september varje år.

En friskare känsla!

En fuktig mun kan vara en enorm lättnad när kroppen inte fungerar som den ska.

Mer än 20 års erfarenhet av munvård har lärt oss att behovet av fukt varierar otroligt mycket från morgon till kväll och från person till person. Därför har vi många produkter som lindrar en torr och känslig mun. Den röda serien med mild mintsmaak och den gula serien utan smak och med extra vårdande egenskaper.

Rekommendera Proxident Munspray, Mungel, Muntork, Tuggummi och Tandkräm till din patient.

**UTAN
SMAK!**



Läs mer på www.proxident.se

Proxident

Ordföranden har ordet

*Tid – då och nu - en fascinerande betraktelse.
Nu är det en vecka kvar till Sommartiden
börjar! Härligt!*

Förmodligen hör det till åldern – allt går snabbare, veckorna, årstiderna och åren springer iväg, barnbarnen börjar bli stora!

Jag har de senaste veckorna haft möjligheten att reflektera över tiden med anknytning till min professionella tid som tandläkare och framförallt som sjukhustandläkare och av att ha haft förmånen att få behandla ”våra” särskilda patientgrupper.

Orofacial medicin är den nionde svenska odontologiska specialiteten som blev officiell i juni 2018. Sverige har nu glädjande över 22 st specialister inom orofacial medicin.

Orofacial medicin är en ”ung” officiell specialitet och det är viktigt för oss att arbeta för en likvärdig utbildning i hela Sverige. Vi har bildat en samordningsgrupp för ST-utbildningen inom Orofacial medicin som skall stödja detta arbete.

Vi behöver många fler orofacial medicinare och jag hoppas att många av de tandläkare som arbetat ett par år inom allmäntandvården och som vill bli specialister ser orofacial medicin som en spännande och utvecklande framtida specialitet.

Tiden har nu kommit till mig att söka specialistkompetens inom orofacial medicin och det är en grannliga uppgift – även för oss ”veteraner” som söker under ”särskilda skäl” enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om tandläkarnas

specialiseringstjänstgöring (HSLF-FS 2017:77)

Det är ett tidskrävande arbete med att fylla i alla tjugosex (26) delmålen på rätt sätt och att få med alla kurser och utbildningar man gått under nästan fyrtio års tid. De ”veteraner” före mig som har sökt har meddelat att man får räkna ca en arbetsvecka i tid för att fylla i ansökan med alla delmålen.

Jag är verkligen glad nu att jag av ”födsel och ohejdad vana” är en riktig pärmsamlare för de pärmar jag nu arbetar med dignar av intyg, betyg och liknande.

En oväntad sidoeffekt av detta pappersarbete är alla minnen som kommer upp när man tar fram alla dokument.

Tänk så många tillfällen med underbara möten med kunskapstörstande odontologiska kollegor som dessa dokument speglar! Ett stort antal av dessa är NFH-kurser! Fantastiskt vad tiden gått fort!

Men.... tiden fortsätter tack och lov och vi närmar oss med stormsteg årets stora händelse - NFH:s nordiska konferens i Marstrand på Marstrands Havshotell den 29/8-30/8 2019.

Tema för konferensen är ”Alla har rätt till ett gott liv”. Vi börjar med ”Get together” den 28/8 på kvällen

Föreläsare:

Svenny Kopp, barn och ungdomspsykiater, med.dr, ”Autism och ADHD, vad är viktigt att veta om dessa tillstånd idag”?

Pier Jaarsma, universitetslektor, Institutionen för Medicin och Hälsa

Tobias Fagrell, övertandläkare pedodonti, ”Barntandvård, tandvård för ALLA barn”

Bo Hejlskov Elvén, psykolog, och författare, ”Lågaaffektivt bemötande”

Lina Melander, ”Kaosteknik - min osynliga dotter”

Styrelsen har haft långa diskussioner om konferensspråket – engelska eller svenska - men denna gång blir det på svenska utom Piers föreläsning som är på engelska. Vi får se hur det blir 2021 i Oslo där nästa nordiska NFH konferens äger rum!

Den nordiska styrelsen har under året för det mesta telefonmöten men i Marstrand kommer vi att ses. Det ser jag framemot!

Som ni säkert har noterat blev det inget januarisymposium nu i januari utan vi satsar på vår nordiska konferens på Västkusten i augusti. Det blir svårt för den svenska styrelsen att hinna ordna ett januarisymposium till 2020 så vi skjuter på det till 2021.

Ni glömmer väl inte den svenska sektionens fokusområden?

- Äldretandvård
- Etik
- Lika vård på lika villkor
- Bemötande

Vår nya hemsida lanseras i dagarna, glöm inte bort att gå in och titta på den! Vi är alltid tacksamma för respons så att vi kan göra arbetet bättre.

Kom även ihåg att Bulletinen behöver Ditt bidrag! Ingenting är för oviktigt att skriva

om – för visst har du varit på en givande kurs eller varit med om ett spännande patientmöte du vill berätta om? Fatta pennan och skriv!

Jag vill önska er alla en - Glad Påsk, Trevlig midsommar och en härlig Sommar och semester - snart ses vi i Marstrand!?? Som sagt – tiden går.....

*Med vänliga hälsningar
Monica Palmö , Karlskrona 190322
Ordförande för NFH*





NFH Nordiskt möte
29-30 augusti 2019 på Marstrands Havshotell

Alla har rätt till ett gott liv

Plats: Marstrands Havshotell, www.marstrands.se
Datum: 29-30 augusti 2019
Get together; den 28/8 kl 19.00 på hotellets Spa-avdelning
Konferens; torsdag 29/8 kl 8.30 - fredag 30/8 kl 15.00
På torsdagskvällen är det middag med underhållning på Havshotellet
Pris: 5.500 SEK, allt inkluderat utom boende och resa

Föreläsare:

Svenny Kopp, barn och ungdomspsykiater, med.dr, "Autism och ADHD, vad är viktigt att veta om dessa tillstånd idag?"

Pier Jaarsma, universitetslektor, Institutionen för Medicin och Hälsa

Tobias Fagrell, övertandläkare pedodonti, "Barntandvård, tandvård för ALLA barn"

Bo Hejlskov Elvén, psykolog, och författare, "Lågaffektivt bemötande"

Lina Melander, "Kaosteknik - min osynliga dotter"

Anmälan och mer information hittar du på www.nfh-sverige.se



Svenny Kopp



Pier Jaarsma



Tobias Fagrell



Bo Hejlskov Elvén



Lina Melander

PROGRAM

ONSDAG 28 AUGUSTI	
19.00	Get together, SPA-avdelningen Marstrands Havshotell
TORSDAG 29 AUGUSTI	
08.00-8.30	Registrering
08.30-08.40	Konferensen öppnas av ordförande Monica Palmö
8.40-10.00	"AUTISM OCH ADHD, VAD ÄR VIKTIGT ATT VETA OM DESSA TILLSTÄND IDAG?" Svenny Kopp, barn och ungdomspsykiater, med.dr.
10.00 -10.45	Kaffe
10.45 - 12.30	Fortsättning Svenny Kopp
12.30 - 13.45	Lunch och utställningsbesök
13.45- 15.15	FÖRELÄSNING AV PIER JAARMA OBS!! HÅLLS PÅ ENGELSKA Universitetslektor, Institutionen för Medicin och Hälsa
15.15-15.45	Kaffe och utställningsbesök
15.45- 17.00	"BARNTANDVÅRD, TANDVÅRD FÖR ALLA BARN" Tobias Fagrell, övertandläkare pedodonti
17.15	Årsmöte / Generalförsamling NFH nordiska sektion
20.00	Middag med underhållning
FREDAG 30 AUGUSTI	
8.30- 10.00	LÅGAFFEKTIVT BEMÖTANDE Bo Hejlskov Elvén, psykolog och författare
10.00 - 10.45	Kaffe och utställningsbesök
10.45-12.30	Fortsättning Bo Hejlskov Elvén
12.30 - 13.45	Lunch och utställningsbesök
13.45- 14.00	Prisutdelning
13.15 -15.15	"KAOSTEKNIK - MIN OSYNLIGA DOTTER" Lina Melander
15.00	Årsmöte svenska sektionen samt kaffe. Därefter avslutas konferensen

Referat från Sveriges Tandläkarförbunds Etikdag 2019

referat av Monica Palmö, NFH Sverige

Etik är ett ämne som har varit aktuellt att diskutera under alla de år jag varit yrkesverksam som sjukhustandläkare. I vårt arbete med de särskilda patientgrupperna måste vi dagligen ta ställning till etiska frågeställningar.

Det var med spänning jag åkte till Stockholm för att vara med på 2019 års Etikdag arrangerad av Sveriges Tandläkarförbunds Etikkommitté. Den ska ansvara för professionens etiska riktlinjer, utbilda och informera om etikfrågor samt hålla debatten kring de etiska frågorna inom tandvården levande.

Årets tema var - **”Lege artis – principer och etiska avvägningar. Vad är egentligen beprövad erfarenhet och var går gränsen för vår artisitiska frihet?”**

Gunnar Henning, ordförande i Tandläkarförbundets Etiska kommitté, började med att presentera dagens syfte – att från olika perspektiv belysa ”Lege artis” begreppet. Är det hållbart? Förlegat? Måste vi försvara det?

Dagens mål: - Att ha identifierat viktiga aktörer, strukturer och komponenter som kan behöva bevaras, utvecklas eller kanske avvecklas

Moderator för dagen var **Sofia Tranaeus**, tandläkare, docent, adjungerad professor, avdelningschef SBU som ledde samtalen kring begreppet Lege artis.

En av Etikkommitténs uppgifter är att dela

ut Sveriges Tandläkarförbunds Etikpris – som är instiftat för att lyfta fram goda exempel på personer inom tandvården som arbetar med etikfrågor på ett medvetet sätt och kan inspirera andra. Priset delas ut till en tandläkare, en tandläkarstuderande eller grupp inom tandvården under ledning av en tandläkare som:

1. har en etisk medvetenhet
2. är en förebild för kollegor, medarbetare och eventuella studenter
3. har bidragit till att höja den etiska koden inom tandläkarkåren

Årets pristagare blev Torgny

Alstad, Universitetslektor, Avdelningen för Oral Protetik och Odontologisk Materiallära, Odontologen, Göteborg. Han kommer att hålla sin prisföreläsning i Stockholm på årets Riksstämman i november.

Torsten Mossberg, Läkarförbundet, tog vid och pratade om Patientsäkerhetslagen som är till för att ge en god vård och bidra till högre patientsäkerhet. Där ingår bestämmelser om vårdgivarens och vårdpersonalens ansvar. Viktigt att arbeta enligt ”vetenskap och beprövad erfarenhet”. Han konstaterade att både tandläkare och läkare förhoppningsvis

erhåller en ökad kompetens och ansvar under hela sin yrkeskarriär.

I Sverige har vi olika instanser vid ett tillsynsärende: Vårdgivaren, Patientnämnden, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) samt Patientförsäkringen. Var hamnar etiken? En god etik är viktig för patienternas och allmänhetens förtroende samt en gemensam etik bidrar även till tandläkarkårens sammanhållning.



Förmiddagen fortsatte med föreläsning av **Christian Unge**, författare och internmedicinare som arbetar på KS, Huddinge. Han presenterade sin bok – *”Har jag en dålig dag kanske någon dör”*. Avslöja dina egna fel så att färre ska dö i vården – att lära av sina misstag. Han gav en

tankeväckande historik och perspektiv på sina misstag som läkare. Om man kommunicerar mer om sina misstag så blir det ett lärande till övriga kollegor som man oftast förringar – eller känner sig skamsen över? Han konstaterade att sjukvården idag är en stressig miljö och frågade sig hur man förbereder sig för att undvika misstag. Ett råd var att öva på akuta situationer under organiserade former samt att premiера handledning.

Unge betonade tre viktiga begrepp som kan vara anledning till att man känner sig stressad och att det finns risk för att göra misstag:

- Föroppring – dokumentering av handlingen man utfört är viktigare än att utföra handlingen i sig.
- Etisk stress – Systemet tvingar en att handla mot sitt samvete. T.ex. läkare som vill ägna tid åt patienter men måste klara av ett visst antal per timme.
- Livsdränering – att ägna sig åt föroppring. T.ex. sjuksköterskor som ägnar tid åt att dokumentera istället för att ta hand om patienter.

En av lösningarna på detta var att göra mikromotstånd som t.ex. när man får en uppgift så säger man snällt ja men lägger uppgiften så långt ner i högen att man inte hinner med den. Ett annat förslag var att slöa en dag för att inte gå in i väggen senare. **Lars Swärd**, inspektör från IVO, tandläkare, pratade om ”Vad säger lagen om Lege artis inom tandvården?” Han poängterade Tandvårslagen (1985:125), TvL. Lars presenterade även IVO:s verksamhetsidé. IVO finns till för vård- och omsorgstagarna och IVO:s uppdrag är att genom tillsyn och tillståndsprövning bidra till en vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs enligt lagar och andra föreskrifter. IVO bidrar till bättre vård genom inspektioner samt hantering av anmälningar och klagomål, analys och vägledning, tillsynsaterföring och vägledning till verksamheterna samt riskbaserad tillsyn. Lars konstaterade vidare att alla har rätt till att misslyckas men ingen har rätt att inte dra lärdomar av inträffade ”avvikelser”. Genom att dra lärdomar av ”avvikelser” blir vården kvalitetsmässigt bättre och säkrare.

Dagen fortsatte med *”Estetik med etik”* **Michael Karlstén**, tandläkare, Dentalakademien. Han började med att konstatera att etik bygger på väl underbyggda normer om vad som är rätt och fel samt att de normerna inte finns specifikt inom estetisk tandvård.

Största skillnaden är att patienten själv väljer att utföra vården.

Michael ställde några tankvärda etiska frågor i sin presentation till publiken:

- Hur agerar man när patienten har orimligt höga estetiska krav eller önskemål?
- Är det OK att avverka tandsubstans, enbart av estetiska skäl?
- Är estetiks tandvård verkligen tandvård?
- Estetikens påverkan på munhygien generellt?
- Är det en frisk person du har framför dig eller finns det andra psykologiska påverkansmekanismer?
- Vad händer med skador inom estetiska behandlingar?

Michael avslutade sin presentation med att betona att en ansvarsfull estetisk tandvård skall utföras på ett etiskt sätt.

Lars Sandman, professor i organisationsetik, Linköpings Universitet, Socialstyrelsens och Sahlgrenska etiska råd mm - avslutade dagen med att ställa oss frågan – ”Finns det ett glapp mellan vårdens möjligheter och vårdens resurser?”

Han pratade om prioriteringar och den etiska plattformen med tillhörande tolkningar och riktlinjer. Lars konstaterade att styrande för prioriteringar på alla nivåer inom hälso- och sjukvården = professionellt ansvar att följa.

Prioriteringar inom tandvården -relationen offentligt finansierad och egenfinansierad tandvård – ska dessa ha olika prioriteringsgrunder? I så fall vilka? – Lagstödet för prioriteringar inom den offentligt finansierade tandvården – hur ser den ut?

Etiska plattformen med tillhörande tolkningar och riktlinjer:

- a) Människovärdes-principen – bl.a. likabehandlingsprincip – oberoende av personliga egenskaper och funktion i samhälle
- b) Behovs- solidaritetsprincipen
- c) Kostnadseffektivitetsprincipen

Efter en intensiv och spännande dag med de etiska frågorna konstaterade referenten att jag återigen varit med om en fantastisk och givande Etikdag som gav ännu fler intressanta funderingar i den etiska ryggsäcken.

Sist men inte minst – jag anser att dagens mål för Etikdagen var väl uppfyllda!

Vid pennan.

Monica Palmö



VÄLKOMMEN TILL VÅRSOM 2019



ÖREBRO 22-24 MAJ 2019

TEMA:

Onkologi: huvud-hals -cancer

Välkommen till sociala och lärarika dagar i residensstaden Örebro!

Inbjudan och anmälan finns på hemsidan www.som.nu under rubriken "Dokument", kategorin "Vårmöte 2019".

OBS! Nu från onsdag till fredag.

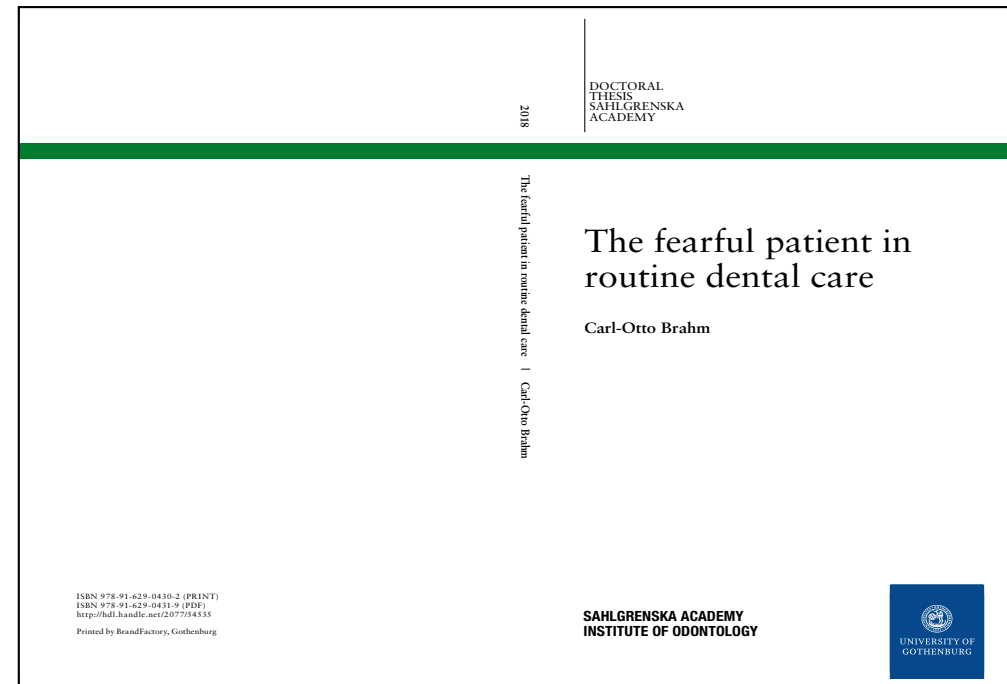
Frågor? Kontakta Jenny Wiik jenny.wiik@regionorebrolan.se eller 072-143 59 35



Övertandläkare Carl-Otto Brahm arbetar på käkkirurgiska kliniken vid Odontologiska Institutionen i Jönköping. Den 16/3-18 försvarade han sin avhandling

"The fearful patient in routine dental care"

Avhandlingen kan läsas i sin helhet via länken <http://hdl.handle.net/2077/54535>



Bakgrund: Omhändertagande av patienter med tandvårdsrädsla är en utmaning för tandvården. Det övergripande syftet med denna avhandling var att studera tandvårdspersonalens attityder till arbetet med tandvårdsrädda patienter och deras kompetens och strategier vid detta arbete, samt att utveckla och utvärdera en strukturerad modell för att underlätta arbetet med rädda patienter, the Jönköping Dental Fear Coping Model (DFCM). Modellen är tänkt att gagna både personal och patienter. Utvärderingen av DFCM fokuserar i första hand på bedömningar och skattningar av tandvårdspersonalen, men också av patienternas reaktioner. Tidigare forskning om behandling av tandvårdsrädda patienter har mestadels fokuserat på extrem tandvårdsrädsla. DFCM är utformad för att fungera

vid de olika nivåer av tandvårdsrädsla som uppträder vid vanligt kliniskt arbete.

Material och metod: Avhandlingen fokuserar på tandvårdspersonal som behandlar vuxna patienter, med eller utan tandvårdsrädsla. I en webbundersökning undersöktes svenska tandläkares erfarenhet och beredskap för att behandla tandvårdsrädda patienter. Jönköpingsmodellen (DFCM) utvecklades med målsättning att minska stress bland tandvårdspersonal vid behandling av rädda patienter och för att minska tandvårdsrädsla bland patienter. En interventionsstudie genomfördes för att utvärdera DFCM, både ur personal- och patientperspektiv.

Resultat: I webbundersökningen rapporterade 20% av tandläkarna att de upplevde stress vid behandling av tandvårdsrädda patienter. Trots att man rapporterade relativt god beredskap och främst positiva attityder till att behandla vuxna rädda patienter, uttryckte tandläkarna ett behov av utbildning i tandvårdsrädsla. Data från interventionsstudien stödde inte den huvudsakliga hypotesen att DFCM stärker personalens självskattade förmåga att behandla patienter med tandvårdsrädsla, men användning av DFCM tycks underlätta för tandvårdspersonalen att identifiera och kommunicera med tandvårdsrädda patienter, och anspänningen bland rädda patienter tycks minska.

Konklusion: Jönköpingsmodellen (DFCM) kan användas för att förbättra vårdgivarnas relation med patienterna vid undersökning och behandling, bland annat genom att behandlingsteamet genom DFCM får detaljerad information om patientens eventuella tandvårdsrädsla. DFCM behöver utvärderas i andra studier och i andra sammanhang, såsom inom privat tandvård.

Delat beslutsfattande i tandvården – lika för alla?

Rapport och reflektion från NFH:s & Tandläkarförbundets etikkommittés gemensamma seminarium på Odontologisk Riksstämma i Göteborg 2018



Föreläsare professor Lars Sandman



Etikkommitténs ordförande Gunnar Henning



NFH:s ordförande Monica Palmö
tackar föreläsaren med Tickemaster-biljett

Lagen säger att våra patienter ska involveras mer i besluten kring den egna behandlingen. Hur fungerar då det för dem som inte har kraft eller förmåga att själva ta detta ansvar? Finns det en risk att de får sämre vård än andra? Och hur ska vi inom tandvårdsprofessionerna bäst möta upp med vår del av ansvaret?

Som vanligt i etksammanhang så är frågorna fler än svaren och svaren är sällan absoluta. Lars Sandman, som är professor i hälso- och sjukvårdsetik vid Linköpings universitet, försökte reda ut frågor och svar i ett interaktivt seminarium på Riksstämman i Göteborg 2018.

Varför är delat beslutsfattande viktigt?

I dagens samhälle läggs det en större vikt vid individen, jämfört med förr då kollektivet

hade större betydelse. Det är också en reaktion mot förmyndaraktig vård och sättet att tänka att "One size fits all". Men det finns också en kunskap om att patienter som är mer involverade också uppvisar bättre följsamhet i vårdprocessen och att därmed bättre behandlingsresultat kan uppnås.

"Framing"

Vi är förstas alla medvetna om att det sätt vi presenterar vår information påverkar patientens beslut. Detta fenomen kallas inom samhällsvetenskapen för *framing*, inramning, och baseras bland annat på samma principer som när medierna påverkar opinionsbildningen. 10 % lyckande eller 9 av 10 misslyckas – vilket väljer vi? Och vi ska vara medvetna om att inramningen påverkar alla, även behandlaren.

Hur stort utrymme ska patientens inflytande ha?

Utrymmet för beslutsfattande mellan patienten och behandlaren är en kompromiss där beslutet bör vara OK för båda. Det kallas för "The Window of Compromise".

Vi kan väl knappast säga att resurserna ens i vårt lilla land är rättvist fördelade och finns det därmed en risk att mer ojämlikhet uppstår om patienten får ett stort inflytande (eller blir det tvärtom)? När patienten inte har full autonomi lutar det mest åt att behandlaren tar över ansvaret, säger Lars Sandman. Närstående har en mer oklart definierad roll. I en del kulturer betraktas autonomi som en kollektiv angelägenhet, men vår lag säger att det är individuell autonomi som styr. När den fallerar får behandlaren utgå från patientens tidigare värderingar och med det i åtanke försöka företräda patientens intresse. Livstestamente har länge diskuterats, men finns inte i Sverige.

Interaktiv falldiskussion

Lars presenterade en rad patientsituationer som han hade förberett av Monica Palmö och Etikkommittén. Det var både barnpatienter och vuxna där behandlaren hamnat i etiskt beslutsdilemma. Genom ett mentimeterförfarande (www.menti.com) kunde alla i publiken skriva in sina kommentarer och synpunkter via mobiltelefonen, vilket gjorde att föreläsaren fick mycket bra underlag till diskussionen. Jag tycker att Lars var duktig på att fånga upp essensen i fallen, men också att vi i publiken var förvånansvärt samsynta.

Personligen sparade jag på följande lärdomar från patientfalldiskussionerna:

- för vuxna finns det ingen motsvarighet till den orosanmälan som vi är skyldiga att göra på barn som vi misstänker far illa.
- patienter som fattar irrationella beslut bör "knuffas" i rätt riktning mot ett bättre beslut; det kallas för *nudging*.

- när en patient är dement är han eller hon inte längre beslutskompetent och då faller hela diskussionen om delat beslutsfattande. Den dementes beteende ska inte betraktas som uttryck för vilja och behandlaren ska inte heller använda det som en ursäkt att ta ett steg tillbaka. Istället ska behandlaren ta ansvar för vad som är bäst för patienten. Lars berättade att han idag till och med får lära de unga ST-läkarna att bli mer paternalistiska!

Patientcentrerad vård

Lars Sandman konkluderade symposiet med att patientcentrerad vård är här för att stanna. Han menar också att det krävs en fortsatt och tydlig ideologisk diskussion där andra etiska överväganden inkluderas. Och jag menar att det är allas vår gemensamma skyldighet att ständigt hålla den etiska diskussionen levande

Slutnot

Jag tycker att det hade varit trevligt med fler åhörare, men det är alltid svårt att komma tidigt i riksstämmeprogrammet. För att vara först ut på onsdag eftermiddag med konkurrens från bland annat antibiotika, digitaliserat tandvårdsstöd och Folk tandvården 80 år, så kan NFH och Tandläkarförbundets etikkommitté ha all anledning att vara nöjda med ett lyckat symposium. (Och sedan kan jag inte låta bli att undra om det verkligen var en slump att Lars Sandman hade lila kavaj eller om han hade fått förhandtips...)

*Vid pennan,
Johanna Norderyd*

**Övertandläkare Anna Ödman arbetar på Mun-H-Center i Göteborg samt
på ortodontikliniken i Kungälv. Den 30/11-18 försvarade hon sin avhandling
"Masticatory retraining effect on masseter muscle, facial morphology
and alveolar bone structure in the adult rat"**

Avhandlingen kan läsas i sin helhet via länken <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/56915>



Man vet sedan tidigare att en muskelsvaghet kan påverka bettutvecklingen och ansiktsskelettet under tillväxten. De finns kunskapsluckor i vad som händer med bettet och ansiktsskelettet om man har en försämrade tuggfunktion och svag tuggmuskulatur i vuxen ålder, men får en möjlighet att förbättra tuggfunktionen, till exempel efter ortognat kirurgi eller behandling med implantat retinerade protetiska konstruktioner.

Syftet med denna avhandling är att studera effekten av träning på en försvagad tuggmuskulatur hos vuxna råttor. Dels effekten på tuggmuskeln i sig, men även påverkan på skallen i transversell led, formen av mandibeln samt det spongiösa benet i mandibels alveolar utskott.

Material och Metod: En experimentell grupp bestående av unga råttor fick mjuk kost för att framkalla en svag tuggmuskel. När råttorna nått vuxen ålder delades gruppen i två delar. Den ena gruppen fortsatte med mjuk kost, medan den andra gruppen övergick till hård kost (pellets) för att träna sina tuggmuskler under sex veckor. Parallellt under studien fanns en kontrollgrupp som åt hård kost. Råttorna röntgades och mätningar utfördes på röntgenbilderna. Mandibeln fotograferades med standardiserad metod och på dessa utfördes morfologiska mätningar. Mandibels alveolar utskott skiktröntgades och analyserades. Från masseter muskeln togs vävnadsprover vilka analyserades med hjälp av qPCR (Quantitative polymerase chain reaction).

Resultat: Träning av försvagade tuggmuskler gav en ökning av alveolarutskottets och okbenets bredd, men gav endast en mindre förändring av mandibels form i förhållande till de djur som fortsatte med mjuk kost (svag tuggmuskel). Det spongiösa benet i mandibeln påverkades av träningen, men nådde inte fullt ut till samma mätvärden som kontrollgruppen. I masseter muskeln blev det en förändring av gen sammansättningen. Transkriptionen av generna MYH 3 och MYH 7 ökade i träningsgruppen i förhållande till de andra två grupperna.

Slutsats: Träning av försvagad tuggmuskulatur hos vuxna råttor ger en påverkan på ansiktsskelettet framförallt där tuggmusklerna fäster. Förändringen i sammansättningen av gentranskriptionen i tuggmuskeln är med största sannolikhet för att klara av den ökade belastningen som muskeln blir utsatt för.



www.dentaltraumguide.org

Copenhagen Symposiums 2019

The Dental Trauma Guide is pleased to invite our colleagues from all over the world to two 2-day symposiums with international speakers at Copenhagen University Hospital.



Eruption and Impaction Symposium – April 24-25, 2019

– prevention and treatment of tooth eruption abnormalities

At this symposium leading experts will present etiologic considerations, diagnostic possibilities and detailed orthodontic and surgical treatment strategies for each potentially involved tooth type. Furthermore, complications such as root resorption and nerve damage will be discussed. The symposium will be of special interest for pedodontists, orthodontists and oral surgeons.

Read more [HERE](#).

Tooth Autotransplantation Symposium – April 26-27, 2019

– tooth autotransplantation as a method to treat tooth loss

There is currently an increasing interest worldwide to learn more about autotransplantation of teeth to replace missing or lost teeth. We are bringing together recognized experts to share their experience and secrets of success.

Eruption and Impaction Symposium

April 24-25, 2019



Eruption disturbances in the permanent dentition comprise retentions, impactions, and ectopias and affect almost 20% of the population. From diagnosis to treatment, these conditions may represent serious challenges for the clinician. At this symposium leading experts will present etiologic considerations, diagnostic possibilities and detailed orthodontic and surgical treatment strategies for each potentially involved tooth type. Furthermore, complications such as root resorption and nerve damage will be discussed.

Prof. Adrian Becker will be keynote speaker. Prof. Becker has studied eruption complications for decades and he has published the famous textbook "The Orthodontic Treatment of Impacted teeth". He is accompanied by a series of other internationally recognized speakers.

Participation grants 11 CE points.

The symposium will be of special interest for pedodontists, orthodontists and oral surgeons.

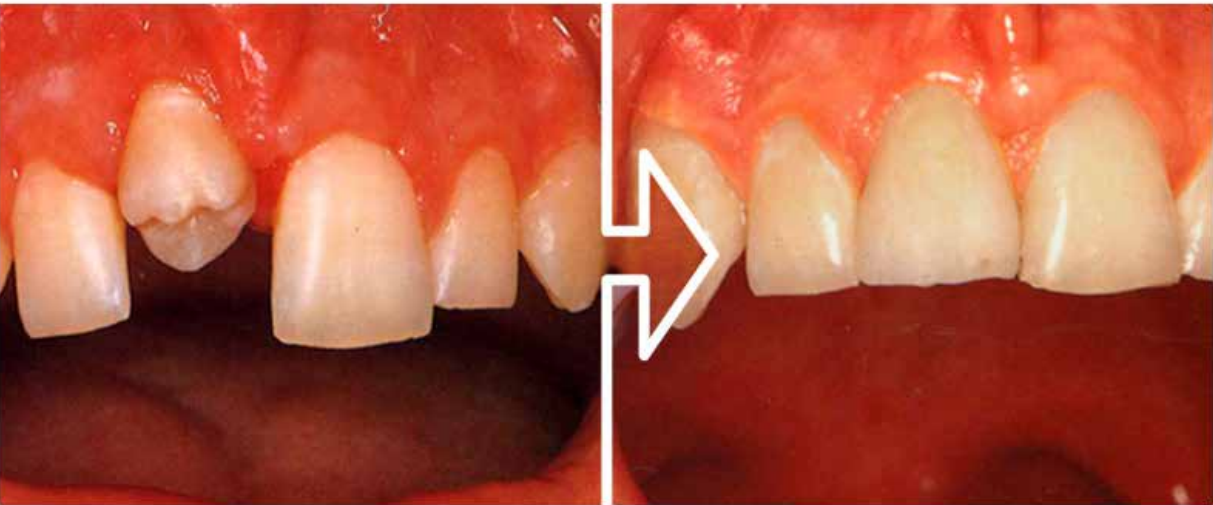
Speakers



Adrian Becker Israel	Jens Ove Andreasen Denmark	Inger Kjær Denmark	Sven Kreiborg Denmark	Louise Hauge Matzen Denmark	Simon Storgård Jensen Denmark	Merete Aaboe Denmark
------------------------------------	--	----------------------------------	-------------------------------------	---	---	------------------------------------

Tooth Autotransplantation Symposium

April 26-27, 2019



There is currently an increasing interest worldwide to learn more about autotransplantation of teeth to replace missing or lost teeth, especially when dealing with young growing patients when implants shall not be installed. Autotransplantation has a good prognosis, requires surgical skills and careful multidisciplinary planning and performance between surgeons, orthodontists, pediatric dentists, other specialties and general dentists. We are bringing together recognized expertise from the world with experience in this field to share their experience and secrets of success.

Participation grants 11 CE points.

Speakers

					
Mitsuhiro Tsukiboshi Japan	Monty Duggal Singapore	Bjørn Uddo Zachrisson Norway	Ewa Czochrowska Poland	Pawel Plakwicz Poland	Marcel Linssen Netherlands

NYHET!
Nu i 3 storlekar!



G·U·M® **SOFT-PICKS**®
ADVANCED

**AVANCERAD rengöring
mellan ALLA tänder!**



Maila info@se.sunstar.com **eller ring** 031-87 16 10 **för prover!**

ÅRSMÖTE, GENERALFÖRSAMLING (GF) NFH NORDEN 2019

Tid: Torsdagen den 29 augusti 2019 kl. 17.15

Plats: Marstrands Havshotell, Marstrand, Sverige. Lokal meddelas under konferensen.

Dagordning

1. **Mötets öppnande**
2. **Val av mötesordförande**
3. **Val av sekreterare**
4. **Val av justeringsmän – 2 st**
5. **Mötet behörigt utlyst**
6. **Godkännande av kallelse**
7. **Stadgeändring från föregående möte i Reykjavik**
8. **Verksamhetsberättelse nordiska föreningens ordförande**

9. **Nordiska sektionernas ordförandes respektive rapport**

10. **Ekonomisk redovisning**

11. **Revisionsrapport och beviljande av ansvarsfrihet**

12. **Fastställande av avgift – höjning gjordes 2017 i Reykjavik till SEK 75 och förslag är enligt GF en höjning 2019 till SEK 100**

13. **Val av styrelsemedlemmar**

Nordiska sektionernas respektive ordförande

Val av kassör (4 år)

Val av redaktör Bulletinen (4 år)

14. **Val av två revisorer (2 år)**

15. **Behandling av inkomna förslag/motioner**

16. **Beslut om 2021 års vördland samt tidpunkt för det årets konferens /generalförsamling**

17. **Övriga frågor**

18. **Mötets avslutande**

ÅRSMÖTE 2019 NFH SVENSKA SEKTION

Tid: Fredag den 30 augusti 2019 kl. 15.00

Plats: Marstrands Havshotell, Marstrand, Sverige. Lokal meddelas under konferensen.

Dagordning

1. Mötets öppnande
2. Val av mötesordförande
3. Val av sekreterare
4. Val av justeringsmän
5. Mötet behörigt utlyst
6. Godkännande av kallelse
7. Ordförandes berättelse
8. Verksamhetsberättelse

9. Ekonomisk redovisning

10. Revisionsrapport och beviljande av ansvarsfrihet

11. Val

Val av sekreterare (2 år)

Val av ledamot (2 år)

Val av en revisor (2 år)

Val av en valberedning (2år)

12. Teckningsrätt för NFH

13. Fastställande av avgift

14. Behandling av inkomna förslag

15. Övriga frågor

16. Mötets avslutande



Stipendium

För medlemmar i den svenska sektionen av NFH finns ett stipendium att söka. Stipendiet går till forskningsprojekt inom områden som rör oral hälsa och medfödda eller förvärvade funktionshinder. Stipendiet är på 10.000 SKR och kan delas på flera sökanden.

Mer information och ansökningsblankett finns på
www.nfh-sverige.se

NFH nordiska sektioner



Svenska sektionen



Medlemstal: 147 + 32 klinikmedlemsskap
 Medlemsavgift: 150:- enskilda medlemmar
 500:- klinikmedlem

Hemsida:
www.nfh-sverige.se

Ordförande
Monica Palmö, Council-member i IADH
 Specialist- och sjukhustandvården (Orofacial medicin)
 Blekingesjukhuset
 371 85 Karlskrona
 Besöksadress: Byggnad 13, v 8
 Tel: +46 (0)455-736480
 Mob: +46 (0)73-4471555
monica.palmo@regionblekinge.se

Vice ordförande
Annika Stöckel Hansson
 Tandvårdens kompetenscentrum
 Specialistklinik för ortodonti
 Box 922
 971 28 Luleå
 Tel: +46 (0)920-717 10
annika.stockel-hansson@nll.se

Sekreterare
Maria Wikander
 Boråsvägen 18
 52337 Ulricehamn
 Tel: +46 (0)10-4419966
maria.wikander@gmail.com

Kassör
Linda Gustavsson Tjernström
 Folk tandvården
 Strandvägen 17
 444 31 Stenungsund
 Tel: +46 (0)10-4417300
linda.m.gustavsson@vgregion.se

Ledamot
Mia Zellmer Spetz
 Utbildningsledare
 Tandsköterskeutbildningen
 Odontologen
 Medicinaregatan 12E
 413 90 Göteborg
 Tel: +46 (0)707850541, +46 (0)10-4417713
mia.zellmer@vgregion.se

Ledamot
Kristoffer Emgård
 Centrum för specialisttandvård
 Sjukhustandvården
 Ruth Lundskogs gata 10 SUS Malmö
 205 02 Malmö
 Tel: +46 (0)40-6230670
kristoffer.emgard@skane.se

TUMLE

dentalkuddar



URIFORM AB

URIFORM AB, Postflygsgatan 8 B, 128 30 Skarpnäck
 Tel: 08-7029774, Fax 08-6402957, e-post: order@uriform.se
www.tumle.uriform.se

Finska sektionen



Medlemstal: 54 st.
Medlemsavgiften har i flera år varit
20 euro

Ordförande, puheenjohtaja
Mikael Skogman
Bennäsvägen 72
68600 Jakobstad
mikael.skogman@jakobstad.fi

Viceordf., varapuheenjohtaja
Katariina Ylinen
Purpurinpolku 7-9 D 32
00420 Helsinki
katariina.ylinen@fimnet.fi

Kassör, rahstonhoitaja
Aija Kalmari
Sofianlehdon hammashoitola
PL 6461 Helsinki
00099 Helsinki
aija.kalmari@hel.fi

Sekreterare, sihteeri
Mervi Norpila-Mallasto
Kuutsalontie 2 B
00900 Helsinki
mervi.norpila-mallasto@hel.fi

Islandsk sektion



Medlemstal 20 betalende og et æresmedlem.
Medlemsafgift 4000 ISK. 311 SEK

Formand og Counsilmember i iADH
Elin Svarrer Wang, tandl.
Vegmúli 2, IS-108 Reykjavík
Tel: +354 588 2140
elinw@hotmail.com

Sekretær
Solveig Hulda Jonsdottir, tandl, spec i ortodonti
Snorrabraut 29
105 Reykjavík, Island
solveig@tannrettingastofan.is

Kasserer
Sonja Rut Jonsdottir, tandl.
Rettarholtsvegi 3
108 Reykjavík
Island
Tel + 354 5885533
sonjarut@gmail.com

Suppleanter
Aslaug Oskarsdottir, tandlæge
Gardatorgi 7
210 Gardabæ
Island
Tel +354 5659080
aslaugo@gmail.com

Helga Ágústsdóttir, MS, MPH, PhD, specialist i
Geriatrici og Samfundsodontologi
Division of Geriatrics, University Hospital
Landakot,Tungata, IS-101 Reykjavík
Tel + 3545439832
Mob + 3548994756
helga.agusts@gmail.com

Norske seksjonen



Medlemstall: 62 enkeltmedlemmer,
2 gruppedlemskap, 2 æresmedlemmer,
Medlemsavgift: 200,- enkeltmedlemskap
400,- gruppedlemskap.

Leder, Council-member i IADH
Stefan Axelsson, spesialist i kjeveortopedi, dr.odont.
TAKO-senteret, Lovisenberg Diakonale Sykehus
Lovisenberggata 17
0456 Oslo, Norge
Tfn. direkte +47 23 22 59 25
Tfn. resepsjon +47 23 22 59 49
stefan.axelsson@tako.no

Nestleder
Anne Beate Sonju Clasen, spesialist i pedodonti, dr.odont.
Spesialavdelingen, Tannklinikken Sentrum
Tannhelsetjenesten i Oslo
Postboks 9112 Grønland
0133 Oslo, Norge
Tlf. +47 23 43 01 10 eller 23 43 02 12
a-clasen@online.no
anne.b.sonju.clasen@tht.oslo.kommune.no

Kasserer
Sissel Koller Sundnes, tannlege
Ringstabekkveien 69 B
1358 JAR, Norge
Tlf. +47 950 96 620
s.k.sundnes@odont.uio.no; sksundnes@gmail.com

Sekretær
Hilde Nordgarden, Spesialist i pedodonti, dr.odont.
TAKO-senteret, Nasjonal kompetansetjeneste for oral
helse ved sjeldne diagnoser
Lovisenberg Diakonale Sykehus
Pb. 4970 Nydalen, 0440 Oslo
Besøksadresse: Lovisenberggt. 17 (Hjørneinngang)
Tlf: +47 470 14 647
Hilde.Nordgarden@tako.no

Styremedlem
Jan Berdén, spesialist i pedodonti
TAKO-senteret Lovisenberg Diakonale Sykehus
Lovisenberggata 17
0456 Oslo, Norge
Tfn. direkte +47 23 22 59 42
Tfn. resepsjon +47 23 22 59 49
jan.berden@tako.no

Varmedlemmer
Berit Elisabeth Skei, tannlege
Tannpleierutdanningen
Det odontologiske fakultetet
Postboks 1109 Blindern
0317 Oslo, Norge
Tlf: +47 22 28 20 00
be-eske@online.no

Tine Birkeland Sivertsen, spesialist i pedodonti,
doktorgradsstipendiat
Avdeling for pedodonti
Odontologen, Universitet i Bergen
Årstadveien 19, 5009 Bergen
Tlf: +47 55 58 66 00 (sentraltbord) eller +47 924 21 553
Tine.Sivertsen@uib.no

Dansk sektion



Medlemstal: 119
Medlemsafgift: 250,- kr.

Hjemmeside:
www.nfh-danmark.dk

Formand og Councilmember i IADH
Torben L. Gasseholm
Skippergade 28
5800 Nyborg
tlg@nyborg.dk

Næstformand og kontakt til Bulletinen
Elsebeth Lili Nielsen
Privat: Ringgade 222
6400 Sønderborg
Tel: +45 7442 2799
elsebeth.nielsen@bbsyd.dk

Sekretær
Maiken Bagger
Filstedvej 10, indgand B
9000 Aalborg
mbag-fb@aalborg.dk

Kasserer og Councilmember i IADH
Gitte Z Johanse
Voksentandplejen
Tietgensgade 31 B, 2
1704 København V
HB5B@suf.kk.dk

Bestyrelsesmedlem, webredaktør
Pernille Endrup Jacobsen
Afdeling for Regional Specialtandpleje
Regionshospitalet Viborg
Søndersøparken 14
8800 Viborg
Telefon: 7844 6700
pej@odontologi.au.dk

Suppleanter
Mie Bergmann Løvshall
Regionshospitalet Viborg
Afd. for regional specialtandpleje
Søndersøparken 14
8800 Viborg
Tel: +45 7844 6700
mie.loevscall@viborg.rm.dk

Borge Hede
Københavns Universitet
bhc@sund.ku.dk

Redaktör för NFH Bulletin

Lena Romeling Gustafsson

Mun-H-Center, Medicinaregatan 12A, 413 90 Göteborg, Sverige

Tel arbete: +46 (0)10-441 79 80, Mob: +46 (0)707-85 02 40

lena.m.gustafsson@vgregion.se

